

Alles is vorming, maar vorming is niet alles

Ik zeg het maar direct: deze column bevat een reclameboodschap. Ik probeer namelijk jou als predikant te verleiden om een conferentie te bezoeken, die relevant is voor jouw werk in de gemeente. Diverse, gerenommeerde (inter)nationale sprekers komen bij elkaar om anderen te inspireren met hun lezingen, maar ook met elkaar het gesprek aan te gaan over een onmisbaar thema in de kerk 'vorming en educatie'.

Waarom een conferentie over vorming en educatie in de kerk interessant is voor predikanten, illustreer ik met het volgende. Tijdens een gemeenteavond hoort een predikant gemeentelid Els (31) met hopeloze stem zeggen: 'Wat moet ik nu met die Paulus? Hij heeft een primitieve redenering dat mannen geen relatie zouden moeten aangaan, daar kun je toch helemaal niets mee?' De predikant spitst zijn oren, heeft allerlei flitsen over debatten in de kerk, maar vindt het onderwerp wat ze noemt eigenlijk niet zo interessant. De vragen die opkomen gaan in een andere richting. Hoe komt het nu dat de huidige generatie zo anders denkt dan zijn leeftijdsgenoten? Als ze Paulus al relativeert, neemt ze dan mijn preken nog wel serieus? Ze heeft twee jonge kinderen, wat gaat ze haar kroost meegeven?

Als predikant heb je alle aanleiding om zo te denken. Els heeft van alles meegekregen vanwege jouw ambtelijke inspanningen. Je bent immers steeds bezig met vorming? Je staat in de lijn van Paulus die Timotheüs dringend oproept: 'Verkondig de boodschap, blijf aandringen, of het nu uitkomt of niet, wijs terecht, straf en vermaan met alle geduld dat het onderricht vereist' (2 Timotheus 4:2). Het woord dat Paulus hier gebruikt betekent zoveel als 'houd er niet mee op ...' en 'je moet steeds gereed zijn om ...'. In die lijn is vorming *core bussiness* voor predikanten.

De vraag is te stellen of dat 'er niet mee ophouden' alleen moet slaan op uitleg en onderricht. De rij gedachten van de predikant in het voorbeeld onthult dat we gewend zijn om in die termen te denken. Vorming gaat dan vooral over wat je aan denkbeelden in je opvoeding meekrijgt. De Amerikaanse filosoof James K. Smith heeft in zijn recente boeken *Desiring the Kingdom*, *Imagining the Kingdom* en *You are what you love* duidelijk gemaakt dat vorming ergens anders in gezocht moet worden. Vorming, zo zegt hij, is niet zo zeer een kwestie van het je eigen maken van een set aan overtuigingen, maar gaat over het gericht worden in je verlangens. Hij maakt daarbij een onderscheid tussen gewoonten, praktijken en rituelen.

Smiths punt nu is dat deze trits een sterkere vormende waarde hebben dan het luisteren naar preken, lessen en uiteenzettingen. Smith meent dat dit logisch is omdat vanuit de schepping de mens meer gezien moet worden als een verlanger dan als een denker. Vorming vindt op een dieper niveau plaats dan we vaak door hebben. Het komt niet tot stand via de overtuigingen maar via de affecten. En omdat dit zo is, verloopt vorming vaak via sluiptwegen, bijvoorbeeld door onbewust getraind te worden in een bepaalde manier van doen als we met sociale media bezig zijn. Je hebt je smartphone steeds bij je. Je wordt door dit ding niet in de eerste plaats beïnvloed vanwege de inhoud van de boodschappen die het genereert, maar wel vanwege de bevrediging om nieuwtjes te zien of te horen. Doordat je steeds klikt op apps en op berichtjes ga je steeds meer naar de directe behoeftebevrediging verlangen. De emotie en het gedrag *framen* onze verlangens.

In wat er in langs komt, komt ook inhoud mee. Denk aan de ideaalvoorstellingen die de reclame geeft over mannen en vrouwen. Doordat beelden hiervan veelvuldig passeren worden onze verlangens in die richting gevormd. Als je je dat realiseert dan is de spontane uiting van de jonge vrouw over

Paulus niet terug te brengen tot wat er in de prediking, in de catechese of het jeugdwerk gezegd wordt. Haar uitspraak heeft veel meer te maken met waar ze aan gewend is geraakt, waar ze vertrouwd mee is geworden. Dat 'vertrouwd worden met' is een affectief proces wat niet makkelijk te beïnvloeden is door een catechisatieles of een goede preek.

Als je dit beseft wordt het niet gemakkelijker om over vorming na te denken, eerder moeilijker. Want het betekent bijvoorbeeld dat je als predikant niet alleen moet denken aan overtuigingskracht, maar ook aan vorming van het verlangen. Met je gedrag en in heel je zijn moet je je pastoranten in de richting zien te lokken van het Koninkrijk Gods. Door hier op door te denken, beseft je dat het een ongrijpbaar proces is, in handen van de Heilige Geest, Die na Pinksteren ongedachte wegen gaat. Het hangt dus uiteindelijk niet van predikanten af hoe mensen gevormd worden. En toch blijft het je bezig houden: wat betekent dat 'aandringen' van Paulus voor onze tijd? Wat is de vormende en educatieve taak van de kerk en hoe geef je dat gestalte?

Dit soort vragen zijn aan de orde tijdens de academische conferentie waar ik je naar toe wil lokken. De conferentie wordt op 30 en 31 augustus gehouden in Kampen met als titel *Education, formation and the Church*. In Engelstalige lezingen wordt onder andere het denken van James K. Smith uitgelegd, maar ook tal van andere Bijbels theologische en praktische aspecten van vorming zijn aan de orde. Academici zullen predikanten met vreugde als gesprekspartner begroeten. Aanmelding kan via www.pepredikanten.nl/formationconference2018. Deze conferentie is geaccrediteerd voor PEP, dus nóg een reden om je aan te melden.

Prof. dr. Bram de Muynck, bijzonder hoogleraar christelijke pedagogiek in Apeldoorn, initiatiefnemer en voorzitter van de conferentie.

Deze column is ook gepubliceerd in het juni-nummer van Pro Ministerio 2018